

Entrevista a Gary Kaspàrov, campió del món d'escacs

“Kàrpov formava part del sistema”

Aquests dies, a Londres, Gary Kaspàrov s'enfronta a Nigel Short. Però ho fa desafiant la Federació Internacional d'Escacs i organitzant el campionat pel seu compte. Mentrestant a Amsterdam, Anatolij Karpov, fidel a la FIE, s'enfronta al neerlandès Jan Timman.

Nascut a Bakú, mig armeni, mig jueu, vau esdevenir el campió del món d'escacs més jove de la història en vèncer Anatolij Karpov el 10 de novembre del 1985. Imbatut des d'aleshores, ara torneu a posar el vostre títol en joc. Però, entre-mig, heu trencat amb la Federació Internacional d'Escacs, acusant-la de burocratitzada i ineficaç. El llegendari Alekhin, que va ser un dels grans campions de la primera meitat d'aquest segle, afirmava que per a jugar bé a escacs calia odiar l'adversari. Què en penseu?

—Sempre he admirat l'estil d'Alekhin. Aquesta frase vol expressar el desig de victòria, el desig de guanyar sempre, que fa que t'imposis. Jo crec que sense aquest instint és molt difícil de superar un cert nivell. Manca l'element essencial de la combativitat, el motor intern que fa que l'energia s'imposi a la durada de les partides. Imagineu-vos què són 150 dies d'aquest singular combat... Jo ho vaig viure l'hivern del 84-85. I només era la primera ronda!

—Els escacs, doncs, són un joc de guerra en què cal anihilar l'adversari?

—Jo no vull matar ningú. Faig un plantejament més pragmàtic: prenc iniciatives, procuro d'anar al davant, guanyar avantatge, aprofitar les meves posicions i atacar. Això no significa pas llançar-se sistemàticament a l'ofensiva. Cal pressionar el contrari. Jo confio molt en aquesta tàctica. S'ha de collar l'adversari per totes bandes, obligar-lo a atrinxerar-se i anar augmentant la pressió de mica en mica. I si algun cop et trobes al descobert cal lluitar utilitzant el mínim espai de terreny, el més petit que puguis, i aprofitar el més petit error de l'altre. Els escacs són molt útils per a definir la personalitat d'un jugador. Alguns passen de seguida a l'assalt, altres s'estenen com un pop i n'hi ha que es complauen a posar paranys recargolats. També n'hi ha que només esperen que comencis a defallir. Per mi, els escacs són

un joc que permet d'explotar tots els recursos d'un individu. En tot cas, a mi personalment, em donen un sentiment de plenitud, amb alguns moments d'intensitat absoluta.

—Quina mena de moments?

—En qualsevol partida et trobes en situacions inèdites, evidentment, perquè el nombre de combinacions possibles en els escacs és il·limitada. Cal respectar unes regles de joc, però dins aquestes fronteres pots fer exactament el que et doni la gana. Les 64 caselles són un espai fabulós per a la imaginació. En el moment que aconseguixo de combinar la meua anàlisi prèvia d'una jugada amb les idees noves que sorgeixen al llarg de la partida és quan em sento millor. Cap fase preparatòria, per intensiva que sigui, no pot substituir la força del joc real. Quan comença la partida estàs en alerta constant, mobilitzat, pensant en el desè moviment que faràs més endavant. Les percepcions s'aguditzen fins a l'extrem, permetent de descobrir a vegades perspectives insospitades i jugades sorprenents. Ara, no pots fer innovacions sense tenir un coneixement molt exacte de les posicions del tauler. Això vol dir que cal un treball considerable, investigar constantment i tenir milers de partides al cap.

—És a dir, que cal tenir una memòria excepcional.

—Tot depèn del que s'entengui per memòria excepcional. Avui els jugadors més joves tenen la memòria més ben entrenada que no pas abans. Això no es pot negar. Però jo no sóc gaire partidari de proeses mnemotècniques. No n'hi ha prou d'enregistrar com una màquina les partides històriques o les combinacions guanyadores més conegudes. Aquests coneixements no tenen cap sentit, si després no els saps adaptar a unes condicions de joc concretes, que per definició mai no seran repetitives. Jo treballo contínuament amb nous conceptes. Vull avançar i obrir nous

horitzons en el món dels escacs.

—Quines ambicions teniu? Que us reconeguin com el jugador més creatiu del segle?

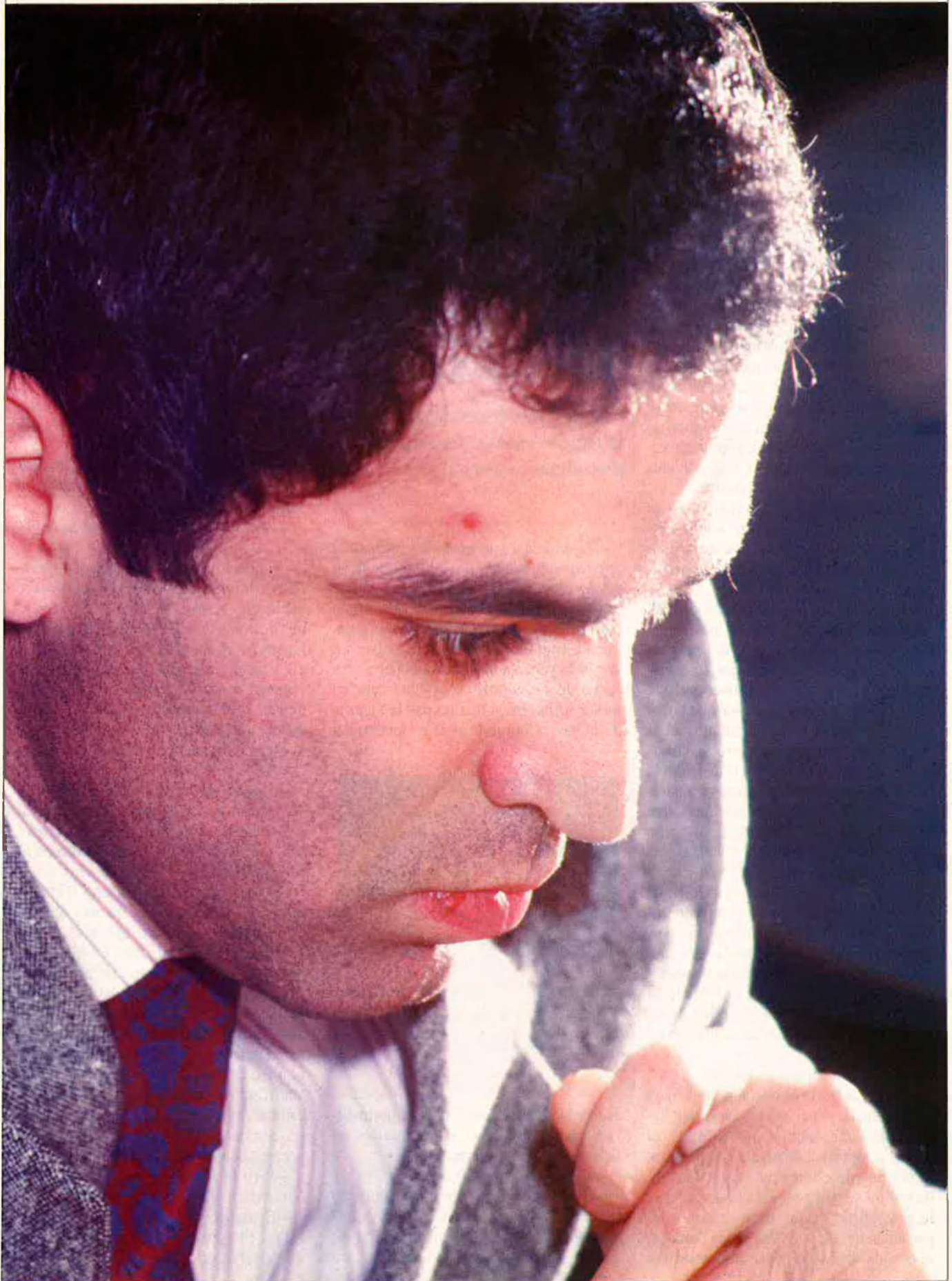
—Jo he nascut en una època de revolucions, una època que ha propiciat la caiguda del comunisme soviètic i la dislocació de l'imperi. Hi ha estats que han naufragat i n'hi ha que acaben de néixer. Jo visc en aquest món en mutació, i per tant no intento mai de defugir la complexitat, ni en la vida ni en els escacs. I voldria que deixés que el joc vagi a parar a un terreny conegut? Ni parlar-ne. A més, m'avorriria.

—Quin reptu us heu plantejat?

—Un professional passa anys escalant en la classificació internacional i, quan un dia supera la darrera prova i es troba al cim, alguns consideren que ja ho té tot fet. El 10 de novembre del 1985 vaig obtenir allò que indubtablement sempre havia desitjat: ser el primer. Però mai no vaig creure que hagués arribat al final del trajecte. Un campió ha de tenir altres alternatives que caure i deixar de ser-ho. A mi m'agraden les batalles. Menys d'un mes després de la victòria, ja vaig posar el títol en joc davant un gran mestre. A mi, no m'agrada estalviar. A més, faig un munt d'activitats que aparentment no hauria de fer. Fa un temps que m'interesso molt per la política: tots els dirigents del món dels escacs han predit la meua desgràcia. Però ningú no ha aconseguit de guanyar-me des del 1985 i per tant em mantinc imbatut des de fa vuit anys. Aviat és dit això. I és força probable que fins al canvi de segle pugui mantenir el títol.

—Sempre heu tingut tanta confiança en vos mateix?

—Si recordo bé, jo era bastant tímid abans. No sabria dir què m'ha donat confiança. Suposo que el fet de ser el número u i que sempre esperin de mi que guanyi hi ha ajudat. Actualment tinc la sensació de caminar sobre un terreny sòlid, com si

tingués un escut. I m'atreveixo a dir en veu alta allò que alguns jugadors pensen en veu baixa. Ha arribat l'hora de posar els escacs en l'òrbita del segle XXI i d'esbandir-ne les inèrcies. I si el campió del món no pren la iniciativa, qui ho farà?

—*Heu fundat, juntament amb Nigel Short, l'Associació Professional d'Escacs (PCA). Per què?*

—Simplement per oferir la possibilitat als jugadors professionals de decidir el seu propi destí. Igual com fan els tennistes. Ara bé, nosaltres hem de superar un gran obstacle: la imatge que la gent té dels escacs professionals. És la mena de carrera que uns pares desitjarien per al seu fill, encara que fos molt ben dotat? Només uns quants grans mestres en tot el món aconsegueixen de guanyar-se bé la vida amb els escacs, cosa no gaire encoratjadora. A més, el món dels escacs no inspira confiança a la gent, perquè els escaquistes passen sovint per uns individus d'equilibri mental una mica delicat.

—*Aquesta manca de confiança, no la fomenten manies com les de Bobby Fischer, o les controvèrsies per una cadira o un iogurt que apareixen en les grans finals?*

—Com més t'hi jugues, en una partida, més tensió hi ha. En aquesta atmosfera, el més petit incident pren grans dimensions, i això és molt normal. Pel que fa a Fischer, per mi representa el primer autèntic professional dels escacs. Segur que no va ser l'únic que hi va dedicar molts esforços. Però tenia l'actitud correcta: considerava els escacs com el seu ofici i com la font dels seus ingressos. Quan va aparèixer Fischer, els soviètics feia anys que mantenien el liderat mundial, com una prova evident, publicitària, de l'excel·lència dels cervells comunistes. Fischer es va convertir en l'heroi solitari de l'Oest que havia aconseguit d'esclafar el monstre totalitari i provocà una veritable passió pels escacs als països occidentals. Era una ocasió preciosa per a estructurar de manera professional aquest joc i treure'n un profit comercial. Aleshores Fischer va fer marxa enrere i va renunciar a lluitar contra Kàrpov.

—*Per què creieu que ho va fer?*

—La meua teoria és que ja no estava en condicions de suportar la pressió que havia d'aguantar. Amb el títol a la mà, la simple perspectiva de perdre'l l'espantava. Tenia por de començar la partida, de moure un senzill peó. Estava obsedit per la possibilitat d'equivocar-se. Això, ho puc entendre. Però Fischer havia buidat la seva vida. S'havia abocat completament

al tauler amb les seves combinacions diabòliques i cada vegada que participava en una competició és com si s'hi jugués el cap. Per a ell, el més petit error es convertia en un desastre. Si jo m'equivoco, m'enfado amb mi mateix, però no és la fi del món! Sempre pots crear altres ocasions al llarg d'una partida.

ARXIU

“La pràctica d'aquest joc entrena la lògica i ajuda a determinar i a disciplinar l'esperit.”

—*La pràctica intensiva dels escacs pot captivar un individu fins al punt de fer-li perdre el sentit de la realitat?*

—Aquest perill només afecta una ínfima part dels jugadors, que són els qui busquen refugi en el tauler. Però potser no sóc jo la persona més indicada per a parlar-ne. Jo sóc normal i sens dubte estic en millor forma física que no pas la majoria de la gent. Com més aviat es modernitzi

ARXIU

“Mai no m'he pogut enfrontar a Kàrpov com si només fos un simple jugador.”

el món dels escacs, més aviat es normalitzaran aquestes situacions. Aquest és un dels meus objectius amb la PCA.

—*Com ho penseu fer?*

—No és pas gaire complicat. Sense el reconeixement del públic, no hi ha ni competició, ni partides, ni títols. Cal algun motiu per a jugar. Si volem atraure

milions de persones als escacs, cal que ens comuniquem. I la televisió és el mitjà més adequat per a fer-ho. Seria fàcil de trobar fórmules de joc interactives a gran escala, que no es limitessin a l'espai del teatre o de la ciutat on té lloc un torneig. Imagineu-vos una partida entre París i Nova York, o millor encara, entre francesos i americans, o russos. Els jugadors, des de casa seva i per mitjà de la televisió, podrien fer els seus moviments en temps real, i la gent podria veure l'enfrontament entre grans mestres a través de les pantalles. Si captes el públic, també captes els espònsors. I viceversa, és clar. Ara, tampoc no dic que calgui sotmetre's sense discussió a les exigències comercials, perquè aleshores ens arrisquem a perdre-hi el rei, la torre i totes les peces juntes.

—*No us fa por que la irrupció dels interessos comercials i de l'espectacle pogués modificar la naturalesa del joc?*

—Els jugadors són els millor situats per a fer aquest canvi sense que els escacs en surtin perjudicats.

—*Però la seva funció, que no és de jugar?*

—Evidentment. Per això cal que treballlem conjuntament amb professionals, managers, gestors, juristes... a fi d'establir de comú acord unes normes estrictes. Estem en un moment crucial i tenim tots els trumfos a la mà. La dinàmica que s'imposi depèn de nosaltres. O anem endavant o ens quedem on som. I si ens quedem on som, jo no veig com podrem evitar la davallada dels escacs, que tornaran al nivell de fa deu anys.

—*A causa de la PCA, a Short i a vós, us han acusat de fer un cop d'estat i heu estat bandejats de la Federació Internacional d'Escacs (FIDE), que organitzarà la seva pròpia final. Com ho veieu?*

—Abans que em pengin una etiqueta, m'agradaria examinar la qüestió des del principi de la legitimitat. Qui la té, aquesta legitimitat? La burocràcia o el campió del món, reconegut com a tal pel públic? Jo tenia un contrincant oficial i disputo el títol amb ell. No hi ha cap irregularitat en això. Si la federació vol organitzar una final alternativa, no tinc cap objecció a fer-hi. Però és una final de perdedors. Perquè tant Kàrpov com el gran mestre holandès Timman van ser vençuts per Short durant les eliminatòries. Que sigui el públic qui decideixi quina final és l'autèntica.

—*Però la FIDE reclama l'exclusiva de l'organització del campionat del món.*

—El títol ja existia abans que nasqués la FIDE. Els professionals el van crear en 1886, arran de l'interès creixent del pú-

blic, que obligava a oficialitzar qui era el jugador número u del món. Jo sóc el tretzè campió del món. Però tres anys després de la fundació de la FIDE (1924), aquesta va organitzar la seva pròpia final. En aquells moments hi havia dos campions, però només era reconegut el qui tenia el títol professional. En 1946, la mort d'Alekhin va provocar una situació de força major. Alekhin era a punt d'enfrontar-se amb l'aleshores campió de l'URSS, Botvinnik. La FIDE va aprofitar l'ocasió i es va ocupar de seleccionar un substitut. Va establir unes regles i, en conseqüència, el poder dels seus funcionaris. Si cal treure alguna lliçó de la història, és que els conflictes serveixen per a amagar els defectes de les burocràcies. Prenem el cas de l'Imperi Romà: la veritable crisi va aparèixer a final del segle II, després d'uns anys de calma, amb Marc Aureli i els Antonins. Els escacs també han tingut les seves guerres, que han ocultat les mancances de la Federació.

—Teniu algun compte pendent amb el president de la FIDE, descaradament favorable a Kàrpov en el passat, oi?

—Des del 1990 hi havia hagut calma. Jo cooperava i confiava que ells també ho farien. I de cop i volta, Short i jo descobrim que la FIDE, encarregada d'organitzar la partida, no és capaç de trobar recursos econòmics per a fer-ho. No oblidem que la FIDE té uns deures envers els jugadors que ha de complir. Si no, per què hem de pagar a la Federació un percentatge dels nostres guanys? Ara la FIDE ens amenaça judicialment, però estem ben tranquils. De moment, n'hi ha prou de comparar els seus resultats i els nostres.

—Quins resultats?

—Nosaltres hem aconseguit 1,7 milions de lliures de dotació per al campionat del món, i la Federació no ha ofert cap xifra fiable. En tres mesos, nosaltres ja hem reunit diners per al pròxim campionat, que serà al 1995. Tenim 250.000 dòlars i la cobertura de les despeses per al torneig previ, que tindrà lloc a Groninga, i en el qual prendran part cinquanta jugadors d'alt nivell. La FIDE no en té ni la meitat. El nostre calendari per a l'any que ve ja és complet. El de la FIDE encara està per concretar. No crec que calgui continuar. I que consti que no tenim res contra la seva existència. Es pot ocupar dels amateurs i

dels júnors. Nosaltres fins i tot hi col·laborarem econòmicament. També cal promoure els escacs en l'educació.

—Per què?

—És molt senzill, perquè la pràctica d'aquest joc entrena la lògica i ajuda a determinar i a disciplinar l'esperit. Els escacs ensenyen una sèrie de qualitats que per a la mainada són de gran ajut a l'hora d'assimilar coneixements generals. I a més inculquen el sentit de la responsabilitat, que és gairebé impossible de transmetre, perquè cadascú l'ha de descobrir per ell mateix. La responsabilitat és un dels elements bàsics del món contemporani. En els escacs, et veus confrontat de manera automàtica amb la teva responsabilitat. Si fas errors, perds. Ningú no en té la culpa, sinó tu mateix. Així, un nen pot avaluar les conseqüències dels seus actes. En al-

Ser guanyador

Ningú no li ha guanyat en vuit anys. Diu que trepitja terreny sòlid i es defineix com un individualista ferotge. Se sent segur. No té por de perdre fins al segle XXI. Per ell, els escacs són una manera d'afrontar la responsabilitat d'un mateix. De saber que sempre estàs sol. A Londres, l'esperen uns dies d'una estranya solitud: el tauler, ell i el seu rival. Això sí, el món sencer mirant. Mirant, si sempre es pot guanyar.

tres paraules: introduint els escacs dins el sistema educatiu, millora l'educació en general.

—Sou igual de convincent com a líder polític, vist que sou co-fundador del Partit Radical Demòcrata de Rússia?

—No tinc cap mena d'intenció de fer de polític! Però al 1990 no em vaig poder quedar amb els braços plegats, perquè calia donar el cop de gràcia definitiu al comunisme. La posició d'observador mai no ha estat el meu fort. Més aviat sóc un idealista que encoratja els seus compatriotes a no abaixar la guàrdia. I això encara és necessari avui, perquè som molt lluny del final del camí.

—Quan vau vèncer Kàrpov, vau tenir la sensació d'haver vençut el sistema comunista?

—Fins i tot si no hagués estat així, les reaccions que la meua victòria va provo-

car a la Unió Soviètica d'aquella època haurien estat suficients per a obrir-me els ulls. Mai no m'he pogut enfrontar a Kàrpov com si només fos un simple jugador. Kàrpov era part del sistema, i aquest el mantenia. Mireu, si no, els seus resultats als torneigs des de fa un parell d'anys: les seves pitjors partides es corresponen a la desaparició del sistema que el sostenia. Darrerament, sembla que Kàrpov torna a anar millor, perquè alguns dels seus "col·laboradors" s'han refet. I és que l'antic règim, tot i moribund, manté alguns tentacles encara vius. Quan em vaig atrevir a plantar cara a Kàrpov, en realitat desafiava el sistema. Milions de persones ho van veure d'aquesta manera.

—Què representàveu per a aquestes persones?

—Una reivindicació molt elemental de llibertat. Jo no vaig inventar res i no em mereixo el respecte de personatges com Solgenitsyn, Sàkharov o Bukovski. Jo lluitava pel meu compte i va coincidir que la meua batalla s'inscrivía en una guerra més gran.

—De totes maneres, sempre us heu negat a normalitzar la vostra situació. Per què?

—Perquè sóc un individualista ferotge. I sé el que dec als meus: a ma mare —que és l'autèntica comandant del meu estat major— i a mon pare, Kim Weinstein, un home d'un gran rigor, que creia en la lluita per la llibertat. Diuen que jo m'hi assemblo molt. La meua obligació és de continuar allò

que ell no va poder aconseguir en la seva vida. La seva tomba i la del meu avi van quedar a Bakú, la ciutat que jo vaig haver d'abandonar en 1990 durant els enfrontaments entre els àzeris i els armenis. Ara ja no és la mateixa on jo vaig néixer. La Bakú d'abans tenia una atmosfera especial, producte d'un cert nivell intel·lectual i d'una intensa activitat. S'hi parlava rus, sense distincions d'origen. Avui, gairebé tots els jueus són morts, els han matats, igual que una part dels armenis, i la resta han hagut de fugir. També els russos n'han marxat, i alguns àzeris... Bakú ha esdevingut una capital musulmana oriental típica. No ho jutjo, però és així. Sort que l'esperit del veritable Bakú me l'he emportat dintre meu.

Sylvaine Pasquier

©L'Express

Traducció de Martí Estruch